

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	13
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	19
Το πρόβλημα: Το έλλειμμα δημοκρατίας στο σύγχρονο σχολείο	19
Η έννοια της δημοκρατίας στο σχολείο και οι πτυχές του ζητήματος που τίθενται στο παρόν βιβλίο.....	22
Η έννοια του όρου «δημοκρατία» που αξιοποιείται στο βιβλίο αυτό	24
Η δημοκρατία στο σχολείο: Εννοιολογικός προσδιορισμός.....	25
Η δημοκρατία στο σχολείο όπως εξετάζεται στο παρόν βιβλίο	28
Η σύγχρονη έρευνα αναφορικά με τη δημοκρατία στο σχολείο.....	33
Εστίαση, σκοπός και δομή της παρούσας μονογραφίας	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
Τι σημαίνει δημοκρατία στο σχολείο; Από τον Dewey σε σύγχρονες νοηματοδοτήσεις της έννοιας.....	39
1.1 Εισαγωγή	39
1.2 Η νεωτερική σύλληψη της έννοιας της δημοκρατίας στην εκπαίδευση από τον John Dewey	41
1.3 Κριτικές προσεγγίσεις (1970 κ.ε.) της έννοιας της δημοκρατίας στην εκπαίδευση	51
1.4 Μετανεωτερικές προσεγγίσεις (δεκαετία '90 κ.ε.) της έννοιας της δημοκρατίας στην εκπαίδευση.....	58
1.4.1 Η δημοκρατία ως έκφραση πλουραλισμού και ετερότητας.....	60
1.4.2 Η δημοκρατία ως κενή ρητορική σε έναν άδικο και άνισο κόσμο.....	62
1.5 «Η Δημοκρατία της (συλλογικής/λαϊκής) Γνώσης»: Ένα μανιφέστο από επιστημολογίες του Παγκόσμιου Νότου	68
1.6 Τι έχουν να μας προσφέρουν σήμερα τα «παραδείγματα» που παρουσιάστηκαν πιο πάνω;	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
Εκπαιδευτική έρευνα-δράση και δημοκρατία στο σχολείο	85
2.1 Αδρός προσδιορισμός του όρου έρευνα-δράση	85
2.1.1 Επιρροές από το έργο του Dewey – Η πραγματιστική έρευνα-δράση.....	88
2.1.2 Η κριτική έρευνα-δράση	90

2.1.3	Επιρροές από τη μετανεωτερική σκέψη στην έρευνα-δράση	92
2.1.4	Πρόσφατες νοηματοδοτήσεις της έρευνας-δράσης στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας για τη Δημοκρατία της Γνώσης.	95
2.2	Ο εγγενής δημοκρατικός χαρακτήρας της έρευνας-δράσης	100
2.2.1	Συμμετοχή όλων των εμπλεκομένων στην εκπαιδευτική συνθήκη στην παραγωγή και τη διάχυση της γνώσης.	101
2.2.2	Συνεργασίες	103
2.2.3	Ισοτιμία στις σχέσεις	106
2.2.4	Εστίαση στο τοπικό, στις ανάγκες των συγκεκριμένων ανθρώπων	107
2.3	Τι μπορεί να προσφέρει η έρευνα-δράση στο εγχείρημα ενίσχυσης της δημοκρατίας στο σχολείο;	108
2.3.1	Δυνητική προσφορά	108
2.3.2	Ενδεικτικά παραδείγματα	111
2.4	Εμπόδια και δυσκολίες στα εγχειρήματα αξιοποίησης της έρευνας-δράσης για την ενίσχυση της δημοκρατίας στο σχολείο	119

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Κριτικός γραμματισμός και δημοκρατία.	123
3.1 Αδρός εννοιολογικός προσδιορισμός όρων σχετικών με τον κριτικό γραμματισμό	123
3.1.1 Ο όρος γραμματισμός και οι Νέες Σπουδές Γραμματισμού	123
3.1.2 Λόγοι και ταυτότητες.	126
3.1.3 Κριτικός γραμματισμός.	130
3.1.4 Κριτική ανάλυση λόγου και κριτική γλωσσική επίγνωση	135
3.1.5 Πολυγραμματισμοί και πολυτροπικότητα	139
3.1.6 Ετερογλωσσία και υπερποικιλότητα	142
3.2 Συνέπειες των Νέων Σπουδών Γραμματισμού στον σχολικό γραμματισμό	147
3.2.1 Συνέπειες στο εκπαιδευτικό μακρο-επίπεδο.	147
3.2.2 Συνέπειες στο μικρο-επίπεδο της σχολικής τάξης.	149
3.3 Κριτικός γραμματισμός και δημοκρατία στο σχολείο.	150
3.3.1 Τεκμηρίωση της σχέσης.	150
3.3.2 Τρόποι αξιοποίησης του κριτικού γραμματισμού για την ενίσχυση της δημοκρατίας στο σχολείο – Διδακτικές προτάσεις	156
3.3.3 Ο κριτικός γραμματισμός και η σύγχρονη μετανεωτερική δημοκρατία ..	169
3.4 Προϋποθέσεις για την ενίσχυση της δημοκρατίας στο σχολείο μέσα από την καλλιέργεια του κριτικού γραμματισμού.	170
3.4.1 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού.	170
3.4.2 Κίνδυνοι και στρεβλώσεις κατά την αξιοποίηση του κριτικού γραμματισμού στη σχολική τάξη.	174

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η πρόταση συνδυασμού έρευνας-δράσης και κριτικού γραμματισμού για την ενίσχυση της δημοκρατίας στο σύγχρονο σχολείο στην Ελλάδα.	177
4.1 Εισαγωγή	177

4.2	Εμπλαίσωση της πρότασης στο σύγχρονο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα ..	179
4.2.1	Το αντιφατικό σύγχρονο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα: Μεταξύ παραδοσιακών και εναλλακτικών λόγων και πρακτικών	179
4.2.2	Η έννοια της δημοκρατίας στη νεοελληνική εκπαίδευση	187
4.2.3	Η θέση του κριτικού γραμματισμού στο σύγχρονο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	190
4.2.4	Η θέση της έρευνας-δράσης στο σύγχρονο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.....	191
4.3	Συνδυάζοντας έρευνα-δράση και κριτικό γραμματισμό στην προοπτική ενίσχυσης της δημοκρατίας στο σχολείο: Ανασκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας	193
4.4	Η συνθετική διδακτική πρόταση που κατατίθεται	196
4.4.1	Συστατικά στοιχεία της πρότασης που κατατίθεται και προϋποθέσεις συνδυασμού τους.....	197
4.4.1.1	Η έννοια της δημοκρατίας	197
4.4.1.2	Η έννοια του κριτικού γραμματισμού	202
4.4.1.3	Η μορφή της έρευνας-δράσης που υιοθετείται.....	203
4.4.1.4	Η συμβατότητα των εννοιών που συνδυάζονται στην πρόταση που κατατίθεται	206
4.5	Μεταβάλλοντας τους ενδιάμεσους χώρους της σχολικής τάξης σε ένα πλαίσιο δημοκρατικό, διαλογικό, πολυφωνικό και αναστοχαστικό. Ενδεικτικές εφαρμογές από την εκπαιδευτική πράξη.....	210
4.5.1	Το παράδειγμα νοσηματοδότησης της σύγχρονης οικονομικής κρίσης ...	211
4.5.2	Το παράδειγμα του μητρικού θηλασμού	218
4.5.3	Το παράδειγμα της παραδοσιακής κρητικής διατροφής	222
4.5.4	Το παράδειγμα των μαθητικών μεταφράσεων αρχαιοελληνικών κειμένων	225
4.6	Δυσκολίες και κίνδυνοι, προϋποθέσεις και προοπτικές	232
4.6.1	Δυσκολίες και κίνδυνοι κατά την εφαρμογή της πρότασης.....	232
4.6.2	Προϋποθέσεις εφαρμογής και προοπτικές	234

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

	Αναμορφώνοντας το Αναλυτικό Πρόγραμμα στο σχολείο: Ένα παράδειγμα συνδυασμού (αυτο-)εθνογραφίας και δημοκρατίας της γνώσης.....	239
5.1.	Εισαγωγή	239
5.2	Η (αυτο-)εθνογραφική έρευνα στο σχολείο: Ορισμός και συσχετίσεις με τη Δημοκρατία της Γνώσης και τους γραμματισμούς	241
5.3	Το ευρωπαϊκό πρόγραμμα BACKPACK ID: Το πλαίσιο υλοποίησης της παραπάνω σύνθεσης.....	246
5.4	Ερευνητικά ευρήματα	249
5.4.1	Όσον αφορά τις διδακτικές διαδικασίες που αναπτύχθηκαν.....	249
5.4.1.1	Έμφαση στα πολλαπλά γλωσσικά ρεπερτόρια και τη διαγλωσσικότητα (translanguaging).....	249
5.4.1.2	Η πολυτροπικότητα ως δημοκρατικός τρόπος έκφρασης.....	253

5.4.1.3 Διαδίδοντας τη γνώση που παρήχθη στην τάξη.....	254
5.4.2 Όσον αφορά τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα που επήλθαν	255
5.4.2.1 Γλωσσική ικανότητα και η ενδυνάμωση της μαθητικής φωνής.	255
5.4.2.2 Εμπλουτισμός της ακαδημαϊκής γλωσσικής ικανότητας/επάρκειας των μαθητών και της κριτικής συνείδησής τους.....	256
5.4.2.3 Ψηφιακός γραμματισμός.....	258
5.5 Συμπεράσματα – Συζήτηση.....	259
Λίγες σκέψεις αντί epilόγου	263
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	269
Ξενόγλωσση	269
Ελληνική	291
Μεταφράσεις.....	296